

Подгурська Т.А.

викладач кафедри української мови та літератури ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ВИВЧЕННЯ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ ЯК ОЗНАКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПЕЦИФІКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС КУРСУ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА»

Впровадження особливих технологій навчання, орієнтованих на вивчення національної специфіки мови та літератури, у системі освіти в Україні сьогодні є дуже актуальним, особливо при вивченні української мови студентами-іноземцями. Сприйняття навколишнього світу представниками різних культур по-своєму і неоднакова оцінка одних і тих самих культурних явищ пояснюється тим, що мислення має національну специфіку, обумовлену характером мови. Відображаючи ту ж саму дійсність, різні мови акцентують у ній неоднотипні ознаки. Неповторність, своєрідність і національний характер тієї чи іншої культури забезпечується специфікою мови.

Л. С. Бархударов, досліджуючи загальні проблеми теорії перекладу, торкається питань *безеквівалентної лексики*. Учений включає до її складу слова і стійкі словосполучення, які не мають ні повних, ні часткових еквівалентів серед одиниць іншої мови і поділяє її на три групи: власні імена (у широкому розуміння — власні назви); так звані реалії (слова, що позначають предмети, поняття, ситуації, які не властиві практичному досвіду людей, що говорять іншою мовою — предмети матеріальної і духовної культури), випадкові лакуни (у вигляді слів), які не мають відповідників у лексичному складі іншої мови [1, с. 95].

Отже, безеквівалентна лексика у широкому розумінні — це слова, що не мають однослівних перекладів в іншій мові, і слова-реалії як частина безеквівалентної лексики, що служить для позначення відсутніх в інших національних культурах предметів, а також понять, з ними пов'язаних.

Наприклад, розрізняються в позамовній площині слова укр. *хата* (гладенько обмазані глиною білі стіни, солом'яний дах, що опускається на всі чотири сторони, всередині — побілені стіни, розмальована орнаментами піч, на стінах над образами рушники, між піччю і стіною — підлога) і рос. *изба* (чорні стіни, складені з ялинових або соснових колод, над дахом, що опускається лише з двох сторін, вирізаний півник або різьблене з дерева кільце з мачульною стрічкою, дах оздоблений причелиною, яка називається у народі рушником, всередині стіни також чорні). Іноді спостерігається розбіжність у символічних значеннях. Так, зокрема, укр. *лебідь* і рос. *лебедь* символізують дівчину, однак укр. *лебідь* символізує ще жінку, молодицю, а інколи й батька; укр. *зозуля* і рос. *кукушка* — це вісниця, провідниця, однак укр. *зозуля* — ще й символ безпритульності, самотності, а також дружини, сестри, матері; укр. *калина* — символ краси, здоров'я, дівчини, дівочтва, любові, України, рос. *калина* символізує розлуку і невдале заміжжя.

На нашу думку, лексична і словникова робота із зазначеним пластом лексики повинна відбуватися лише на рівні тексту та висловлювань культурологічної тематики. Під лексичною роботою ми розуміємо такі напрямки роботи: знайомство із безеквівалентними словами; з прямим і переносним значенням таких слів; з міжмовними омонімами, антонімами, синонімами безеквівалентних слів (якщо вони є); з використанням таких слів у різних сферах застосування мови; з тематичними групами безеквівалентних лексем. Під словниковою роботою маємо на увазі формування умінь бачити доцільність (недоцільність) використання безеквівалентних лексичних одиниць у певній ситуації, тексті; розвиток умінь знаходити і виправляти лексичні помилки і недоліки у змісті, побудові та мовленнєвому оформленні власних висловлювань, спираючись на засвоєні знання; розвиток інтересу до міжмовних зіставлень у роботі над лексичними значеннями безеквівалентних лексем тощо. Саме такий підхід дає змогу зрозуміти системність мовних явищ. Навчання має базуватися на знаннях і мовному чутті. Оволодіння певними теоретичними відомостями повинно скласти основу, без якої неможливе практичне

вдосконалення мовлення і формування лексичних навичок.

Література

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода. — М., 1975. — С. 95.